

Olli Kultalahti, Yhteiskunta ja alue. Tampere 1988. 185 s.

Yhteiskunta ja alue on teos, joka johdattelee lukijansa aluetieteen ja aluetta koskevan tutkimuksen perusteisiin. Kirjoittajan tavoitteena on saattaa lukija ymmärtämään miten alueelliset tekijät vaikuttavat ihmisen, ryhmän, organisaation ja koko yhteiskunnan toimintaan. Samalla teoksessa tarkastellaan hallinnon toimivuutta eri tasoilla, taloudellista kasvua sekä ihmisten hyvinvointia.

Kirja jakaantuu kolmeen pääaiheeseen. Kahdessa ensimmäisessä luvussa selvitetään aluerakenteen olemusta ja muodostumista, kolmannessa luvussa kaupungistumiskehitystä sekä viimeisessä luvussa alueellisten ongelmien syntymistä ja niiden lievittämistä.

Tekijä näkee aluerakenteen yhteiskuntakehityksen osana. Tärkein aluerakenteen kehitysprosesseista on kaupungistuminen, joka sisältää luonnollisesti lukuisia osaprosesseja kuten teollistumisen ja elinkeinorakenteen muutoksen, teknologisen kehityksen, väestön ja alueellisen kehittymisen jne. Saadakseen aluerakenteeseen ja sen muutokseen liittyvät tekijät kartoitetuksi, tekijä on joutunut suorittamaan varsin monipuolisen ja laajan yhteiskuntapolitiittisen tarkastelun. Tässä suhteessa kirjoittaja on onnistunut hyvin. Varsinkin kirjan demografinen osuus muuttoliikkeen, syntyvyyden ja kuolevuuden yhteyksistä aluerakenteeseen on toimiva. Tältä osin myös tekstin visuaalisointi on parhaimmillaan; kartat ja graafiset esitykset antavat hyvää lisäinformaatiota tarkasteltavasta asiasta.

Tekijä on omissa arvioissaan varsin pidättyväinen, mieluummin hän pysyy taustalla ärsykeitä muodostavana tiedonjakajana. Tässä suhteessa erityisesti luvussa neljä (Alueelliset ongelmat) kirjoittajan oma panos olisi voinut olla selvempi: kirjahan on tarkoitettu myös itseopiskelijoille, joiden mahdollisuudet ylimääräisten kysymysten tekemiseen (vrt. luentojen jälkeiset tilaisuudet opiskelijoilla) ovat rajalliset. Kyseisessä luvussa kirjoittaja tarkastelee mm. kunnan osa-alueiden sisäisiä kehitysongelmia. Hän toteaa mm. että "kunnan osa-alueellakin saattaa aluerakenteen epätasainen **kehitys** johtaa ongelmiin. Kaupungeissa **muodostuu** slummialueita, joilla epäsosiaaliset käyttäytymistavat ja rikollisuus lisääntyvät, asuminen taso on heikko ja erilaisten palvelusten saaminen on vaikeaa" (vahvennuksat tämän kirjoittajan). Tekijä pohtii varsin perusteellisesti, miksi aluerakenteen osat edellä kuvatulla tavalla kehittyvät epätasaisesti. Hän esittää tähän yhdeksän

syitä, mutta jättää mielestäni erään tärkeimmistä pois. On ilmeistä, että kaupunkirakenteen huono suunnittelu on keskeinen tekijä alueellisten ongelmien esiintymiselle. Suomessa on rakennuspolitiikassa päädytty alueelliseen segregointiin, esimerkiksi lähiöt ovat eritasoisia ja vielä lähiöiden sisälläkin on eritasoisia "kulmakuntia" (vrt. Runosmäki Turussa, Hervanta Tampereella). Alueellisten kehitysongelmien pohtiminen heikon suunnittelun, kuntien kaavoitusongelmien ja pankkien maakauppojen kautta olisi antanut hieman elävyyttä tekstille.

Kokonaisuutena ottaen kirja on tasapainoinen ja monipuolinen yhteiskunnan ja alueen välistä suhdetta tarkasteleva oppikirja. Muuttoliiketutkijalle teos on tärkeä, sillä se antaa hyvää perustietoa muuton ja alueen välisistä yhteyksistä. Muuttoliiketutkijoita on usein, ja varsin oikeutetusti, moitittu liian yksilöpainotteisesta tutkimusnäkökulmasta (kuka muuttaa, miksi muuttaa, minne muuttaa jne.). Kultalahden teos luo hyvät edellytykset näkökulman laajentamiselle ja syventämiselle.

Ismo Söderling

Tomas Hammar, Democracy and the Nation State; Aliens, Denizens and Citizens in a World of International Migration. Research in Ethnic Relations Series, Worcester 1990, 226 p.

Professor Tomas Hammar, Director of the Centre for Research in International Migration and Ethnic Relations, Stockholm University, examines in this book the challenge of large scale international migration bringing millions of permanent alien residents to industrialised states of Western Europe and North America.

One major cause of international migration has been economic inequality between countries. Almost everywhere family reunion is granted, at least after several years of stay. In Western countries, immigration is also granted to political refugees, even if the control has become more and more restrictive.

A central concept of the book is "the status of Denizen". In the British administration there was a process called "denization" by which an alien could acquire some of the rights of a natural born

subject. By denization a foreign born person obtained *ex donatio regis* – a letter patent to make him a British subject. A certificated denizen found himself in a kind of middle state between an alien and a natural born subject.

In the process of Immigration Hammar sees three entrance gates: (1) immigration regulation or the outer circle; (2) control of domicile and residential status; and (3) naturalization. In other words, through the first gate go foreign citizens on temporary work or visit, the second circle represents denizens with full residential rights while the largest inner area represents all the citizens of the country.

The development of large permanent foreign populations was not foreseen in the 1960's when labour recruitment began. In the 1980's a major change took place in the legal residence status of foreign citizens. Illegal foreign workers were offered the opportunity to make their status legal through regularization, eg. in France. Also in the Federal Republic of Germany and in Switzerland permanent residents permits were issued to 60–80 per cent of the foreign population, mainly because of they had already spent more than 10 years in the country. Consequently the size of the denizen population in Europe has increased immensely. Of the estimated 12 million foreign citizens residing in Western Europe more than half, not including Britain, are denizens.

Being myself a historian I found Hammar's historical perspective most interesting and useful. The author finds four periods in international migration:

1. Free Immigration and large emigration	1860–1914
2. Immigration regulation and aliens control	1914–1945
3. Liberal immigration	1954–1974
4. Strict Immigration regulation	1974–

The author considers that by the 1990's the fourth period may already have come to its end. The sharp increase in refugee immigration from the Third World, and especially from Asia, will perhaps in the future be seen as a new and fifth period. The regulation of Immigration has become very strict. Labour Immigration is almost completely terminated in Western Europe and there are millions of denizens, discussed above, residing in these countries.

The third part of the book deals with political rights and political participation with a major statement that naturalization policy is closely related to immigration regulation and immigrant

policy. It is unlikely that countries with very different immigration policies could pursue the same naturalization policy, although in the long run they could converge in Europe as a result of an ongoing convergence in immigration policy. There has also been a significant increase in the number of dual citizens – as well as interest in a European citizenship within the European Community.

Until the past few years emigration from Eastern Europe has been controlled or forbidden. But if a policy of perestroika would change this and in the 1990's bring about more freedom to emigrate from the USSR and Eastern Europe, the receiving countries in the West would – according to Hammar – probably be much less willing to allow immigration.

This will be a major problem in the years to come, and even the present exodus from East to West would be an important target of a new and urgent research and perhaps the major essence of the fifth period in the 1990's elaborated above by Tomas Hammar. The major change will take place when the former totalitarian Eastern European states adopt Western Parliamentary Democracy including the personal freedom to emigrate.

In this period of a new European Renaissance Hammar's book is a valuable contribution to the relationship between democracy and the nation state.

Olavi Koivukangas

Erkki Vuonokari & Juhamatti Pelkonen (toim.), Hitsikissa hiipii uniin. Ruotsinsuomalaisten metallityöläisten kertomuksia pakkosulatuksen vuosilta. Ruotsinsuomalaisten Arkisto, Tukholma 1989, 233 s.

Hitsikissa hiipii uniin sisältää valikoiman tarinoita, runoja ja valokuvia perinnekilpailusta, jonka Ruotsinsuomalaisten Arkisto järjesti 1986–87 yhdessä Ruotsin metallityöväen liiton ja ABF:n kanssa. Kilpailu tuotti laajan perinneaineiston, 3000 sivua kirjoituksia ja muuta kirjallista materiaalia, kasetteja, piirroksia, valokuvia. Näistä vain pieni osa sisältyy julkaistuun teokseen; koko aineistoa säilytetään Ruotsinsuomalaisten Arkistossa (Pipersgatan 27 nb, S-112 28 Stockholm, puh. 08-52 42 42).

Teos alkaa kolmella lyhyellä johdantoartikkelilla, joista ensimmäisen on kirjoittanut Kari Tarkiainen, historioitsija Ruotsin valtionarkistosta. Hän toteaa suullisen muistitiedon arvostuksen kasvaneen historiantutkimuksessa. Muisti- ja elämysaineisto on hänen mukaansa erityisen arvokasta nykyaikaisessa yhteiskunnassa sellaisten ryhmien piiristä kerättyinä, joiden elämänkulku ei noudata pääväestön parissa vallitsevaa kaavaa. Siksi juuri siirtolaisten keskuudesta kerätty muistitieto on tärkeä virallisten lähteiden täydentäjä.

Toinen johdantoartikkeleista käsittelee ruotsinsuomalaisten kirjoittajien tyylikeinoja ja sen tekijä on Tukholman yliopiston suomen kielen professori Erling Wande. Onko ruotsinsuomen sanasto ja ääntämys muuttunut verrattuna Suomessa käytettyyn muotoon, kysyy Wande. Kirjan tekstit eivät hänen mukaansa osoita kovin suurta ruotsin kielen vaikutusta näillä kielen tasoilla. Selvimmin ruotsin vaikutukset tulevat esille sellaisilla elämänaloilla, joista kirjoittajilla ei ole kokemusta.

Kolmas johdantoartikkeleista on kirjan toimittajien, Erkki Vuonokarin ja Juhamatti Pelkosen. He toteavat kirjan tarinoiden, runojen ja dokumenttien perustuvan pakkosulatuksen vuosien siirtolaisten kollektiiviseen muistiin. Tuo kollektiivinen muisti tuo kirjassa esille erityisesti ”työn myytin”. Yhteiskuntakelpoisuus uudessa elämäntilanteessa lunastettiin sillä, että oltiin ainakin ”helvetin hyviä työmiehiä ja -naisia”.

Vaikka Hitsikissa hiipii uniin onkin syntynyt osana sitä historiantutkimuksen aaltoa, jossa on korostettu suullisen muistitiedon tärkeyttä, se ei teoksena ole historiantutkimusta. Kuten kirjan toimittajat huomauttavat, teos on syntynyt kollektiivisen tarinoinnin tuloksena ja on sellaisena sisälökökäs dokumentti. Se on dokumentti niistä kokemuksista ja elämyksistä, joista varhaisten suomalaissiirtolaisten näkökulma omaan elämäänsä ja yhteiskuntaan rakentui 1950- ja 1960-luvuilla. Tällaisena se voi olla aineistoa nykyiselle ja myöhemmälle historiantutkimukselle, jonka tehtävänä on sijoittaa ruotsinsuomalaisuuteen liittyviä myyttejä aikaan ja paikkaan.

Kirjan kirjoittajat ovat sekä miehiä että naisia ja monet heistä ovat työskennelleet vuosikymmeniä tehtailla ja telakoilla. Vanhin kirjoittaja on 71-vuotias, nuorin 36. Kirjan toimittajat ovat oikeassa korostaessaan, että vastaavaa tehdastyöläisten joukkoa tuskin kohdataan tulevaisuudes-

sa, koska yhteiskuntarakenteet ja työelämän olemus ovat jo nyt ratkaisevasti muuttuneet.

Toimittajiensa mukaan Hitsikissa hiipii uniin on tarkoitettu paitsi ruotsinsuomalaiselle vähemmistölle myös enemmistöyhteiskunnalle Ruotsissa – ja Suomessa. Vähemmistön on tiedostettava oma omintakeinen historiansa ja kulttuurinsa, sanovat toimittajat. Juuri tämänkaltaisessa tiedostamistyössä tämä kirja onkin käyttökelpoisimmillaan. Se tuskin löytää yleisönsä omalla painollaan, mutta suunnattuna Suomi-Seurojen, ammattiliittojen ja sivistysjärjestöjen opintokerhoille sillä on paljon sanottavaa. Kirjan ruotsinnos saadaan mahdollisesti käyttöön vielä tämän vuoden puolella ja näin se voisi antaa panoksensa myös enemmistön ja vähemmistön väliseen vuoropuheluun.

Tein itse kymmenisen vuotta sitten haastetelluja ruotsinsuomalaisten keskuudessa ja useimmat tapaamistani ihmisistä olivat ainakin jossakin siirtolaisuutensa vaiheessa olleet työssä metalliteollisuudessa. Hitsikissaa lukiessani nousi siksi luontevasti esille näiden kahden aineiston vertailu. Millaisia ovat haastatteluaineiston suulliset tarinat verrattuna niihin, jotka on dokumentoitu kirjallisina Hitsikissa-teokseen?

Aineistojen vertailu tuo vahvasti esille eräitä tärkeitä eroja suullisissa ja kirjallisissa tarinoissa. Suullinen tarinointi on osa ihmisten arkipäivää, kirjoitettu tarina puolestaan merkitsee ainakin jonkinasteista etäännyttä arkipäivästä. Tarinoiden erilaisuutta heijastaa ennen kaikkea niiden käyttämä kieli. Suullisten tarinoiden kieli, esimerkiksi erilaiset työnkuvaukset, on huomattavasti Hitsikissan kirjallisten tarinoiden kieltä vivahteikkaampaa ja välittömämpää. Kirjoitettuun kieleen siirtyminen merkitsee toiseen todellisuuteen siirtymistä ja tuossa todellisuudessa omat kokemukset suhteutuvat johonkin omaa elämänpiiriä yleisempään. Miten saada tähän toiseen todellisuuteen mukaan persoonallinen ote ja omien kokemusten välittömyys?

Tämä suullisten ja kirjallisten tarinoiden ero on tärkeää ottaa huomioon siirtolaisten muistitiedon tallentamisessa. Kirjalliset tarinat eivät yksin riitä, vaan niiden ohella on myös tallennettava puhuttuun kieleen perustuvaa muistitietoa.

Taisto Hujanen